

שתיקת המילה - מילת נשים וגברים בעולם

עירית שחורי (מתוך טבע הדברים מס. 2)

"שעת לילה מאוחרת בקהיר. רק קול נביחות כלבים טועים מפר את השקט. בביתם של משפחת א-סעודי נמה את שנתה נואל, בתם הקטנה בת השש. לפתע, ללא כל התרעה מוקדמת, נחטפת נואל מעל מצעה החם ומונחת על אריחי - האמבטיה הקרים כאשר עיניה מכוסות: 'דומה היה שהעולם נעטף ערפל כהה שמנע ממני לראות. הם היו רבים, ומשהו שדמה ללפיתת ברזל אחז ביד, בזרועותי ובירכי, עד שלא יכולתי להתנגד או אפילו לזוז. קולות לא מוכרים והמהום של צליל מתכתי צורם קטע אותו מפעם לפעם, צליל קרצוף שהזכיר לי את הקצב המשחזז את סכיני לפני שהוא שוחט כבש לכבוד ה'עיד'. אימצתי את אוזני לקלוט את צליל הקרצוף המתכתי.

ברגע שפסק, לבי כמו פסק לפעום איתו. משום מה לא התקרב לצווארי כפי שציפיתי, אלא לחלק אחר של גופי, אי-שם מתחת לבטני, כאילו תר אחר משהו החבוי בין ירכי. באותו רגע תפסתי שירכיי פוסקו לרווחה, ושתי רגליי מורחקות בכוח זו מזו, לפותות באצבעות פלדה שלא הרפו לרגע מן הלחץ. חשתי שהסכין או התער נע הישר אל גרוני. ואז, לפתע, צנח הלהב המתכתי החד אל בין ירכי ושם קטע פיסת בשר מגופי" (מתוך הספר "מאחורי הרעלה - נשים בעולם הערבי", נוואל א-סעודי, מסדה, 1988).

עד כמה שיישמע סיפור המילה של נוואל א-סעודי מזעזע וקפקאי, נעשים רבים כמוהו גם היום. את מילת הנשים, על צורותיה השונות, נוכל למצוא במצרים (גם אצל הנוצרים הקופטים), באיחוד האמירויות הערביות, בעומאן ובדרום תימן, ביבשת אפריקה השחורה, בשבטי בדווים ספורים בנגב הדרומי, בקרב המוסלמים במלזיה ואינדונזיה, אצל שבטים בודדים בהינדו-המזרחיים, בדרום-אמריקה ובאוסטרליה.

אפילו ברחבי אירופה, בארצות אליהן היגרו אפריקאים מתבצע ניתוח המילה. על פי הנתונים האחרונים של "ארגון הבריאות העולמי", ישנן כיום כ-250 מיליון נשים וילדות שנימולו. מספר הנימולות העצום הוא חלק נכבד באוכלוסיית העולם, ואינו שייך לדת ספציפית. חוקרים רבים מתחבטים במידת ההשפעה של הקידמה על האוכלוסייה הבדווית בישראל. החברה הבדווית הישראלית נמצאת בתהליך מעבר מנוודות להתיישבות קבע, מקבוצה מסורתית למודרנית ומשכילה. פרופסור יוסף גינת, אנתרופולוג מאוניברסיטת חיפה, מספר על המילה: "מנהג מילת הנשים עדיין קיים בישראל. עם זה ניכרת השפעת המודרניזציה - כיום כורתים רק חלק מן הדגדגן. בחברות אפריקאיות זהו טקס מלא. בסודן ואולי גם בדרום מצרים המילה לא מוצנעת. בנגב ובסיני שמור הדבר לנשים בלבד. ככל שעולים מצפון לאפריקה לא מדברים על כך, אין זה קשר של שתיקה, אלא שלא נוהגים לדבר על נושאים אינטימיים. מעבר הבדווים להתיישבות קבע ומגע עם יהודים וערבים צפוניים צמצמו את התופעה. סביר להניח שבהתיישבויות בדוויות בצפון הארץ, המילה כבר לא נעשית. מוהל בערבית פלשתינית נקרא 'שלבי' שמשמעו 'יפה'. בבקה אל-גרביה גרה משפחה שעסקה במילה במשך דורות רבים ושמה שלבי. יש גם שיר ששרות הנשים לקראת המילה: "יא מטרה חיף אידך, יא שלבי חיף אידך" (שתהא ידך קלה המוהל, שתהא ידך קלה 'יפה').

מילת הבן תורמת למעמדו החברתי של האב. מילת הנשים, לעומת זה, נעשית מסיבה אחת: הגנה על האשה מפני עצמה. אשה הנשואה לגבר פוליגמי, או אשה שבעלה נעדר זמן ממושך, יכולה להישאר תקופות ארוכות ללא סיפוק מיני. כריתת מוקד התשוקה המינית, שומרת על האשה ומונעת ממנה את היכולת לקיים יחסי מין אסורים, העלולים לרוב להסתיים ברצח האשה על רקע כבוד המשפחה.

אחד מהמחקרים, שעסק במיניות האשה הבדווית, נעשה על ידי קבוצת חוקרים מאוניברסיטת באר-שבע: הפסיכיאטר פרופ' בלמקר, הגניקולוג ד"ר לצר, רופא המשפחה ד"ר אבו-רביע ואחרים. העובדות הצביעו על תהליך "העדנה", מעין "ישראליות", אותה הפנימו הבדווים.

הקדמה וההשכלה הביאו לירידה משמעותית במספר הנימולות, וכאשר מתבצעת מילה, היא סמלית בלבד. מבדיקת נשים צעירות מסתבר שהכריתה המודרנית אינה פוגעת במיניותן כלל - היא מצטמצמת בכיסוי הדגדגן וביישור' הגובה בנקודת המפגש של השפתיים הקטנות. בבדיקה גניקולוגית נראות השפתיים מיושרות, כשעליהן סימן שריטה. בימים אלה מעלה השחקנית רובי פורת-שובל את ההצגה 'נעמי', סיפורה (הביוגרפי, כביכול) של בדווית נמלטת, המבכה את גורל הנשים בחברתה. סיפור בריחתה של נעמי משמש גם כאמירה חברתית של פורת-שובל: "כולנו, בדוויות כיהודיות, מסורסות! למרות הקדמה והשחרור, כביכול, הנשים עדיין רדופות רגשי אשם, חצויות בין העולמות, בעוד הגברים שבחבורה פטורים". ההצגה מיוחדת ונוגעת ללב, אך בבדיקה מעמיקה יותר של המציאות מסתבר שמספר הבדואיות הנימולות קטן מזה שמשמע בהצגה. למעשה מדובר בשני שבטים שעדיין נוהגים בהם המילה: שבט אבו מדיאן ושבט אל-טורא, הנחשבים לבני-המעמד הנמוך בחברה הבדווית.

מנהג המילה הוא תוצר של אמונות ומיתוסים רבים שאינם רק מיסוד השליטה הגברית בנשים. לאורך כל החתך האתני-גיאוגרפי של מילת הנשים נתקל בסיבות דומות התומכות בקיום המנהג, קבוצות חברתיות מסוימות באפריקה מאמינות שכריתת איברי הערווה שומרת על הניקיון מפני ההפרשות המיוצרות על ידי הדגדגן והבלוטות שבאזור ומונעת צחנה. אף על פי שהאשה רוחצת את ידיה לאחר הטלת שתן, עדיין קיימת האפשרות ש"היד המנקה" תזדהם מאותן הפרשות ותמשיך לזהם את המים והמזון שהנשים מגישות לגברים. אצל הבדווים מקובל שההיתר לאפיית הפיתה המסורתית ולבישול האוכל, ניתן לאשה רק לאחר שנימולה. הנימולות משוכנעות שרק כך תוכלנה להקפיד על ניקיון וטהרתן.

בקוראן ישנה קריאה של הנביא מוחמד למול את הזכרים. לגבי הנשים מוצאים רק התייחסות עקיפה וגם היא לא בקוראן. מספר אמרות, הקשורות לנושא, נמצאות בחדית' (התורה שבע"פ). האמרה הבאה מיוחסת לנביא מוחמד: "ברית מילה חובה בגבר ותוספת לאישה". אימרה אחרת ממליצה לאישה שמלה עצמה בתקופתו של הנביא לבצע את המילה בצורה שלא תפגע בהנאתה שלה או בזו של בעלה. אגדה בדוית מספרת על הגר הישמעאלית שמלה את עצמה ומאז השתרש המנהג בקרב הבדווים כולם.

המילה הנשית, כפי שהיא מקובלת היום, היא גלגול של טקס מצרי קדום במהלכו הופיע מנהיג הדת מכוסה עור-חיה וביתק את קרום-הבתולין של הנערות. המצרים הקדמונים האמינו שהאל ורוחות-הקדמונים חזרו לאדמה בדמות חיות כדי להגן עליהם והטקס סימל את תודתם.

בגלגולו היום, מנהג מילת-הנשים נועד למסד את השליטה הגברית בחיי האישה ובמיניותה. בימי האימפריה הרומית הושקעו מאמצים רבים כדי לנצל ניצול כלכלי את מאות אלפי העבדים והשפחות שנלקחו בשבי. טכניקה חדשנית, שנודעה בכינוי: "טכניקת טבעות ההידוק" (Slipping ring) אמצעי מניעה לכל דבר, מדגימה את החשיבה הכלכלית של הימים ההם: הטבעות הוחזרו אל השפתיים הגדולות בערוותן של השפחות, כך שפתח הנרתיק הודק ונמנעה מן השפחות היכולות להרות. מילת אבר המין הנשי, כאמצעי למיסוד השליטה הגברית בחיי האישה, היה אופנתי באירופה גם במאה השנים-עשרה, כאשר רבבות נוצרים אדוקים נקראו להשתתף במסעי-הצלב. האביר הצלבני, כיאה לנוצרי טוב, דאג שמא תחשוק אשתו בגבר זר.

החששות האלה הובילו להמצאה נוספת מפורסמת מקודמתה ובעלת הילה רומנטית משו - "חגורת הצניעות" (Chastity Belt). החגורה מנעה מהאישה הבוגדנית לממש את מזימותיה. אם לא נפל הבעל-הקנאי חלל במלחמת-הקודש, או איבד את המפתח, היתה אשתו יכולה לחזור לפעילות רגילה.

לא רק נשים בוגדניות ולשפחות דאגו הגברים של אותה התקופה. דאגתם הופנתה גם ל"מחלות נשיות" שהדעת לא סבלה את קיומם, שכן גבלו ב"טירוף" של ממש: נימפומניה, אוננות, היסטריה, דיכאון מתמשך, אפילפסיה ועוד. הדרך המקובלת לרפא אותן בכמה ארצות מערביות כדוגמת ארצות הברית ואנגליה, היתה כריתת-הדגדגן. על דרך הריפוי המיוחדת הזאת ניתן לקרוא בספרו של דר' אייזיק בייקר בראון, יושב ראש החברה הרפואית של לונדון, שיצא בשנת 1866 שם הוא מהלל את דרך ה"ריפוי בעזרת כריתת הקליטוריס".

בחוברת לענייני בריאות Ladies Guide For Health And Disease שהיתה פופולרית בשנת 1890 ברחבי ארצות הברית, נכתבה אזהרה חמורה להורים: "עליכם להביא לידיעת הבנות שהאוננות היא הרגל גרוע ביותר, המביא לידי איבוד ערכי-מוסר, התעלפויות, אפילפסיה ואי-יכולת לשלוט בשלפוחית השתן. מגע הידיים באזור הזרם הווגינלי, עשוי לפגוע באצבעות. לכן אין מוצא, אלא להיעזר בכריתת הקליטוריס כמרפא."

בארצות הברית היו שצידדו בדעה הזאת עוד בשנות השלושים של המאה העשרים, וישנן ידיעות על ניתוחי כריתת קליטוריס שנעשו במהלך שנת 1937.

בין המלים ישנם הרואים בעורלה את המהות הנקבית בגבר, ובדגדגן את המהות הזכרית באישה, ולאחר המילה נקבעת המיניות סופית. בדומה למילה אצל הגברים, גם המילה הנשית נחשבת למעשה אסתטי, שכן הדגדגן מקביל לפין הגברי. יתרה מזאת, ישנן חברות באפריקה, כדוגמת ה Temnes מבורקינה פאסו (וולטה עילית לשעבר), או קבוצות באתיופיה, המאמינות שלדגדגן יש פוטנציאל לגדול במהלך ההתבגרות כמו הפין הגברי. הפחד מפני צמיחה מופרזת העלה את חשיבותה של הכריתה.

בעיני אנשי מאל, צורתה הטבעית של הערווה מכוערת ואילו החלקתה תהיה נעימה יותר למראה ומגע. הבדווים מקפידים מלבד המילה על הרחקת שיער מאזור הערווה לפני קיום יחסי המין.

ישנן קהילות בבורקינה-פאסו, במאלי, בסודן ובקניה, המאמינות שלדגדגן יש יכולת להרוג את הבן-הבכור, במקרה וראשו בא במגע עם הדגדגן. בני היורובה מניגריה טוענים שיחסי-מין מסכנים את התינוק שנולד ומזהמים את חלב אמו. הכריתה פוגעת בחשק המיני של היולדת ומאפשרת לתינוק לגדול ולהתחזק.

סביר להניח שמקור האמונה בניסיון להסביר את שיעורי התמותה הגבוהים במהלך הלידה באזורים האלה. כדי להשתייך לקבוצה אתנית מסוימת, יש לעמוד בהתחייבויות שנקבעו על ידה. שותפות מלאה דורשת קיום חוקים ונורמות חברתיות שמטרתם להגן על החברה. עבור האפריקאים, ההזדהות עם התרבות ושושלת-היוחסין המיוחדות לכל קבוצה, היא אחת מאבני-היסוד החשובות לקיום החברה. ילדי הדור הצעיר גדלים ומחונכים מתוך תקווה שביום מן הימים יהיו חלק בלתי נפרד מהחברה. ליחיד אין משמעות בתרבות הזאת, ומכאן הפחד הגדול מן הניכור והשונות.

החברות שבהן מתקיים טקס-המילה, מודיעות בדרך הזאת על הסטטוס החדש של הנערות - נשים בוגרות בעלות זכויות מלאות בחברה. ללא קיום הטקס, הנערה מושמת ללעג, מנוכרת מידידיה ושכניה ועלולה לאבד את זכויותיה בקהילה (האפשרות להחזיק באדמה, או ברכוש, הזכות להצביע, או להיבחר). אובדן זכויות נרחב יותר יכול לכלול גם את ראש-המשפחה שאשתו או בנותיו לא נימולו.

הגדלת מספר ההזדמנויות לנישואים הוא טיעון מתקדם יחסית לקיום המילה. מקורו בעובדה שרוב הנערות שהגיעו לבגרות ונימולו, נישאו עד שנה מיום המילה. בחברות שבהן נהוגה המילה, לא ייתכנו נישואים מבלי שהאישה עברה מילה היות שהמסורת אוסרת על כך.

המצדדים במילה טוענים שהנימולות תמיד בריאות. הן אינן מתלוננות על מחלות, אלא במקרה שנגרמו מכוחות על-טבעיים. הם מספרים על נערות חולניות שהבריאו מיד לאחר מילתן. לטענתם המילה גם מגבירה את הפוריות, והראייה: נערות רבות שנישאו לאחר מילתן התעברו זמן קצר לאחר הנישואים, בעוד אלה שלא נימולו מתקשות להרות כנראה בגלל ההפרשות הווגינליות שמגוען עם הזרע גורם להשמדתו. גם בני שבט הטגואנה מחוף השנהב מאמינים שעקרונות נגרמת כאשר לא מבצעים את המילה.

נשים רבות רואות בחוויית המילה ערובה לעמידה בכאבי-הצירים והלידה, ועבורן זהו ניסיון מחשל. קיים אצלן חשש שאלה שלא עברו מילה יכושפו על ידי רוחות ומכשפים. הן חונכו לדעת שהמילה תזכה אותן בדרגת רוחניות גבוהה יותר. לרוב מבצעת את המילה אשה הידועה בהתמחותה כמילדת. אותה אשה, המכונה בפי המוסלמים והבדווים "הדאיה", נוהגת גם לבצע את טקס ביתוק הבתולין ביום החתונה של הנערה המוסלמית. אצל האפריקאים מבצע את המילה מנהיג הקבוצה או מנהיגת הנשים, עליהם גם מוטלת המשימה של חניכת הנערות והכנתן לחייהן כבוגרות. ישנם שלושה סוגי מילה לנשים.

1. הכריתה הקלה כוללת רק את כריתת הפריפיוס, שהוא כיסוי-הדגדגן.
2. הכריתה "העממית", או "הסונית" שבה נכרת הדגדגן כולו (קליטורידקטומי), בדומה למילת העורלה של גברים. לעתים נעשית רק כריתה חלקית של הדגדגן.

3. הכריתה "הפרעונית" (האינפיבולציה) שהיא המילה הקשה והמקיפה ביותר מבין השלוש. הסוג הזה נעשה לילדות בנות 10-4, אצלן פתח-הנרתיק עדיין מכווץ. בשיטה הזאת נכרתים לגמרי הדגדגן, השפתיים הקטנות ולפחות שני שלישי מהשפתיים הגדולות. בעזרת חוט, נתפרות שתי שפות הערווה לכל אורכן כדי לגרום להידבקותן (ישנן חברות שבהן משתמשים להידוק השפתיים במעיים של כבש, או בשיער סוס). משחה שנרקחה מעשבים מבטיחה את יעילות ההידוק. פיסת עץ מוחדרת בין השפתיים כדי לאפשר יציאה של השתן והדימום-הווסתי. את רגלי הנערה קושרים, עד להגלדת הפצע. נהוג לפתוח את פתח הנרתיק בשעה שהאישה התגרשה, התאלמנה, או לפני לידה (בסיום הלידה סוגרים אותו שוב). ניתוחים רבים נעשים בתנאים הרחוקים מלהיות סטריליים. הכריתה נעשית בעזרת כלים שונים: תער, סכין, שבר בקבוק, מספריים, או כל חפץ חד אחר. מעטים המקרים שבהם מכשיר המילה סטרילי או חד, וכך נגרמים נזקים רבים. מוהלת לא מיומנת או קצרת רואי והתפתלות נערה מפוחדת, עשויים לפגוע גם באיברים נוספים. לאותן פגיעות יש השלכות על בריאות הנימולה, על יכולתה ללדת ולעיתים אף לגרום למוותה. כיום רואים במילה את אחד הגורמים להפצת האיידס, מקום הכריתה המצולק, מזדהם ובמקרים רבים גם נפתח ומדמם. יחסי-מין חודרניים מלווים בדימום, הם דרך קלה להידבקות בנגיף ה-IV.

מנהג המילה לא רק שאינו ייחודי לדת כלשהי, אלא שקיומו נפוץ בקרב בורים ומשכילים גם יחד. במצרים לדוגמה, ההיררכיה החברתית נחלקת לשכבות ברורות: שכבה דקה של עשירי-עולם, שכבת-ביניים של פקידים משכילים ואנשי-צבא והשכבה העיקרית של העם הפשוט, שברובו עני מאוד.

אחוז הנימולות בקרב השכבות התחתונות מגיע ל-96.5% ובקרב השכבה הגבוהה ירד לכדי 66%. ההתנגשות של קידמה מחד, ומסורת מאידך, השאירה את חותמה על בני-השכבה הגבוהה.

אי הרצון למרוד במסורת והחשש מתדמית "פרימיטיבית" הוליד פשרה: הם מלים את בנותיהם בצנעה ובעזרתם של מיטב הרופאים ביישוב בדווי בקרבת העיר דימונה, לשם יצאנו בעקבות הכתבה, קיבלה את פנינו אוס-חמיד, בדווי זקנה, שאת פניה חרושי-הקמטים קישטו כתובות קעקע עדינות. בחיך הססני הזמינה אותנו להיכנס לחדר מרופד במזרונים וכריות צבעוניים. אוס-חמיד נעלמה במטבחה וחזרה עם קנקן תה מהביל אותו מזגה לכוסות קטנות. ניסינו לגשר על המבוכה והחשדנות בעזרתו של סעיד, נער בדווי דובר עברית. סחור סחור, בבליל של עברית וערבית הגענו לנושא ה"טהר-אל-בנת" (טיהור הבנות).

רוב הבדווים אליהם פנינו סירבו בתוקף להודות בקיומו של המנהג. מהתשובות המעטות שהצלחנו לדלות מפי "יודעי-דבר" למדנו, שרק קבוצה קטנה של בדווים, שמוצאם מאזור הנילוס, עדיין מלה את בנותיה. הרושם היה שהמנהג הולך ונעלם. עברו דקות אחדות והרבה סימני ידיים, עד שהצלחנו להסביר את שאלתנו לשניים. לפתע נשמע צחוק מתגלגל מפי המארחת: "אה, הדגדגן!".

סעיד השתרע על המזרון במבוכה ואוס-חמיד הסתירה את פניה במטפחת לבנה. שיחק לנו המזל, אולי בגלל השאלות הישירות אולי בגלל נימוס המארחים.

תשובתה של אוס-חמיד היתה נחרצת: "עד לא מזמן, כמעט ולא היתה אישה בדווי שלא עברה טהר-אל-בנת! כל נערה מתבגרת נלקחה לזקנה "מומחית" (הנערות הרזות והחלשות קיבלו ארכה נוספת של כמה שנים), ובעזרת סכין גילוח עברה 'טיהור'.

זמן קצר לאחר המילה, חוזרת הנערה לחיים הרגילים ומורשית לבשל את ארוחות הגברים. נערה שלא עברה 'טהר-אל-בנת' התקשתה להינשא. היום מקפידים פחות על קיום המילה ולא מחייבים נערה שאינה רוצה בה".

פרופ' בלמקר מוסיף ומציין שהדרך היעילה ביותר להקטין את מספר הנימולות לא תהיה בעזרתה של מלחמת-חורמה והאשמה בפרימיטיביות, אלא על ידי שימוש במוסדות הקיימים.

בניגוד להשקפת העולם המערבית, נכון יהיה להכיר בעובדה שהמנהג קיים וקשה לעוקרו. הפתרון מצוי גם הפעם בפשרה, באותו תהליך עידון: להדריך את המוהלים השונים כיצד לבצע את המילה בצורה סימלית ובתנאים נאותים.

טקס מילת-בנים שבט הלוייה שבקניה

בינואר 1993 נכחו רינת רן ויוסי שי, זוג תרמילאים ישראלי, בטקס מילת הבנים של שבט הלוייה בצ'ירנגו הילס שבקניה. הלוייה, שבט לא הומוגני המורכב מתערובת שבטים, הוא הקבוצה האתנית השנייה בגודלה אחרי שבט הקיקויו בקניה. למרות המגורים בבקתות קש זהו שבט מודרני יחסית שעל בניו נמנים מורים וקציני משטרה. הילדים לומדים בבתי ספר שהקימו מיסיונרים אשר הגיעו לאזור בשנת 1920.

בני-הדור הצעיר נושאים בשני שמות, האחד על פי מסורת האבות הקדמונים והאחר לקוח מהתנ"ך או מהברית החדשה. אף על פי ששפת הלימוד היא אנגלית, נשמר כבודה של המסורת הישנה. חלק חשוב במסורת הזאת הם טקסי המעבר שאותם עוברים ביחד כל הנערים, בהגיעם לגיל 14.

כפי שמתארים רינת ויוסי: "הגענו בתחילת החגיגות של טקסי-המעבר. השיא היה טקס המילה: שבעה לילות חגג הכפר.

מידי לילה התכנסו בני-הכפר בריקודים ובשירה ברחבה המרכזית, סביב הנערים הרוקדים והמקושטים במחרוזות צבעוניות. שירה מונוטונית קצובה וסוחפת, תוך רקיעות רגליים אחידות, ליוותה את עשרות המעגלים בטרנס מתמשך. בבקתה הסמוכה התרכזו נכבדי-השבט וראשי המשפחות במספר מעגלים סביב חבית מלאה במשקה מר חם, תוסס ואלכוהולי שכונה בפייהם בירה. את המשקה החם מצצו בעזרת שורשי-אוויר שנמתחו למרחק גדול, כך שגם מעגל החוגגים החיצוני זכה ללגום מהשיכר התוסס.

בבוקר היום השביעי, הסתדרו בני-השבט בתהלוכה ארוכה והחלו מתקדמים אל שפך הנהר הקרוב. שפתותיהם מלמלו שיר לנערים בדרכם לטבילה. בפתח השפך נעצרה השיירה והנערים נכנסו למקום הטוהרה שבמרכז הנהר. הם טבלו את כל גופם, מול עיניהם הבוחנות של בני השבט. בצאתם מהמים נמרחו בבוץ ונוצת תרנגול ננעצה בראשם. לנוצת התרנגול משייכים סגולות-ריפוי האמורות לחסוך מהנערים את הסבל הכרוך במילה. התהלוכה המזומרת חזרה לעבר הכפר ונעצרה שנית ברחבה. קבוצת הנערים הסתדרה במרכז. לעינינו הקרועות ולעיני כל השבט עבר המוהל בין הנערים וחתך בעזרת סכין מטבח גדולה את עורלתם.

הנימולים עמדו דוממים וקפואי מבט. סימנים של פחד וכאב יכולים לגרום לגירושם ולשים את משפחתם ללעג ולקלס. לאחר שסיים המוהל את מלאכתו, המשיכו הנימולים לעמוד. בעוד בני השבט התפזרו לשגרת יומם, בדק מרפא הכפר את הנימולים וקבע את זמן חזרתם לספסל הלימודים.

ד"ר ישראל דרווי, אנתרופולוג מאוניברסיטת תל-אביב, הסביר על טקסי המילה: "טקסי מילה נחגגים בכל רחבי העולם ונועדו להדגיש את השינוי בחייו של היחיד - שינוי במעמדו החברתי. טקסי המעבר נפוצים בחברות פטרי-ליניאליות (חברות שבהן נקבעים הקשרים, הייחוס והמוצא, על פי האב), בחברות נוודים ונוודים למחצה.

לטקסים שלושה שלבים, שלב ההפרדה שכולל בדרך כלל התנהגות סימלית המציינת התנתקות היחיד או קבוצת גיל ממצב או מעמד קודמים במבנה החברתי או משניהם יחד. לאחר מכן באה תקופת ביניים (סיפיות, על הסף), בה הפרט עובר שלב תרבותי שלא קשור למציאות הקודמת והמציאות החדשה. השלב השלישי הוא שלב ההשתלבות מחדש.

מי שעובר אותו הופך למבוגר. את טקסי המילה אפשר להגדיר כאירוע שנמצא בשלב ההפרדה או בשלב הביניים, תלוי בהגדרת הטקס, אורכו ומבנהו.

לשלב הביניים, יש תכונות לא ברורות. הוא בא לידי ביטוי במגוון רחב של סמלים. בחברות אפריקאיות יש לשלב הביניים סמליות של מוות, עובריות, עיוורון או חושך. הטירוניים בטקסים עומדים ערומים לגמרי, חסרי מעמד, דרגה ורכוש. התנהגותם פסיבית והם מציינים בצורה עיוורת למדריכים. המטרה היא להביאם למעמד חדש וצורה חדשה ולטשטש את עברם.

בדומה לטירוניות ביחידות קרביות - המטרה היא 'לשבור' את הטירוניים ואת מה שהביאו מהבית. כך בחברות כמו המסאי והסמבורו. חייבת להיווצר אחוות דמים בין 'המורנים', הלוחמים. אחרי שעברו את הטקס הם מאמצים סממנים חיצוניים כמו תסרוקת, לבוש, תכשיטים ועוד. מותר להם גם לעסוק בפעילויות מסוימות, בשבט הקורונגו בסודן מותר ל'בוגרים' להתעסק בספורט ההיאבקות ולגור במחנות הבקר. הטקס עצמו משרת פונקציות חשובות לעניין האפריקאי:

1. העברת אינפורמציה של חובות וזכויות ליחיד, תהליך למידה של טקסים סודיים וצפני התנהגות חשובים. זהו למעשה מעין 'בית ספר שדה' שבו לומד היחיד על החברה שבה הוא חי ועל משמעותה של בגרות.

2. הכרזה על אדם מסוים שעבר את הטקס וקיבל מעמד חדש, כמי שהקהילה חייבת להכיר בו.

3. מחויבות לקהילה. הפגיעה באברי המין מבטלת את התלות הרגשית של הנער/ה במשפחתו/ה.

ניתוק העוגן הרגשי אינו מאפשר חזרה אל חיק המשפחה. המטרה היא ליצור משבר קולקטיבי ולא אינדיבידואלי, מכאן הפוטנציאל הפוליטי הגדול של הסמליות בטקסי המעבר באפריקה. הפגיעה לא תשכח לעולם. המילה נעשית ללא הרדמה בשליטה עצמית מירבית. יש בצלקת משום תזכורת נצחית למתבגר.

כשנער משבט הטונגה בזמביה מגיע לגיל שש עשרה, הוא נשלח על ידי הוריו לבית ספר מיוחד לבגרות 'Initiation's School', אלה בתי ספר שבהם קונים הנערים את הידע הנוגע לענייני החברה אליה הם משתייכים.

טקסי המילה מתקיימים כל ארבע, חמש שנים. הנערים עוברים סדרות עינויים כשהשיא שייך לאירוע המילה עצמו, הנער רץ בין שתי שורות גברים המכים אותו. אחר כך מפשיטים ומגלחים אותו. הוא מגיע לאבן ומתיישב עליה מול איש לבוש כאריה. לפתע מישהו מכה אותו מאחור. כשיסתובב להביט מי היכה אותו, יחתוך לו איש האריה את הערלה. הטקס יכול להיות ארוך או קצר.

אירוע המילה הוא השיא שאחריו מקבלים מעמד חדש.

בחברות שבהן רוב הנישואים הם למעשה התקשרות כלכלית והעברת נכסים בין משפחות, נחשבת האישה לרכוש משפחת הגבר היות ששילמו עבורה. הטקס מציין את בלעדיות משפחת הגבר. האישה הגיעה לשלב שבו היא יכולה לקבל תפקידים נשיים מובהקים. במשפחתה החדשה היא תוכר רק כבוגרת ולא כילדה. טקסי המילה לנשים מנציחים את עליונות הגבר, היכול להינשא למספר נשים לעומת האישה החייבת להינשא לגבר אחד. גם באפריקה יש המבקרים את הטקסים בטענה שהם פרימיטיביים ומעודדים איידס, פוגעים בזכויות האישה, לא הומניים וחסרי הגיינה.

מצד שני ישנם כאלה הרואים בטקסי המילה מסורת ובכל המבקרים מייצגים של גישה מערבית המתכחשת לתרבות האפריקאית, באותה מידה אפשר לראות בקעקועים או בברית המילה היהודית טקסים פרימיטיביים או לא הומניים (מטרת המילה ביהדות היא הפרדה וציון הזהות הדתית של התינוק המתקבל לקהילה). טקסי המילה פחות נפוצים בערים ויותר בחברות שבטיות מבודדות. קשה לאסור על חברה החיה על פי עקרונות יסוד, במיוחד רועים-נוודים, את קיום הטקס. ניסיונות שכאלה בקרב המסאי והקיקווי בקניה נכשלו.

טקסי המילה הגבריים, אכזריים ככל שיהיו, הם מפתח לעולם הגדול והנרחב של המבוגרים. מהרגע שבו הוכרזו קבל עם ועדה כבוגרים, נפתחו בפני הנימולים שלל אפשרויות. בתור מתבגרים חיו הנערים תחת חוקים והגבלות קפדניים שהצרו

את צעדיהם, אך לא עוד - העולם נפתח. כל אחד מהם רשאי לשאת אישה, להצטרף אל שורת-הלוחמים בעת הצורך, להיות לבעל-רכוש, לעסוק בפוליטיקה או בכל פעילות אחרת שבה יחפוץ. לנשים הנימולות הותירו רק סדק צר. לאחר המילה עולמן של הנערות-ילדות העליזות קופא. הן לא תוכלנה להשתתף במשחקי ילדים או להתרוצץ יחפות ומשחררות. מרגע זה ואילך הן עוברות לסטטוס חדש - נשים, ובתור כאלה חלים עליהן איסורים חמורים: עליהן להתכסות בלבוש צנוע, להתנהג בצורה כנועה ומאופקת, אסור להן ליצור מגע עם גברים עד שיודיעו להן על חתנן המיועד. אחד הוא גורלן - לחיות על פי תסריט עגום שהוכתב להן על ידי הגברים.

סיפור המילה של עאשה, סומלית בת 32.

(מתוך ראיון ב: F. magazine, פריז, מרץ 1979)

"הייתי כמעט בת שבע, אבי היה רב-חובל ואמי עקרת בית. התגוררנו באוגדן שבסומליה. היינו מוסלמים סופיים. אבי, שנעדר רבות מהבית, השאיר לאמי את הבחירה אם לעשות את ברית המילה לבנות. באותם ימים רוב חברותי בבית הספר כבר נימולו והייתי אחת היחידות שעדיין נותרה בטומאתה, כי אמי חשבה שאני רזה מידי וחששה מסיבוכים אפשריים.

לא עבר זמן רב ואמי החליטה שהגיע הזמן לעשות את הטקס. היא הזמינה מספר אנשים לביתנו, הלבשה אותנו בבגדי משי ופיזרה ברחבי הבית קטורת ובשמים. אל הבית נכנסה אישה זקנה, בידיה נרתיק עור קטן ובתוכו סכין פשוט.

הושיבו אותי על שולחן. אישה אחת פישקה את רגלי, שנייה אחזה בכתף ימין ושלישית בכתף שמאל. החלטתי לא לבכות ולהיראות אמיצה ומאושרת. עמדתי לעבור חוויה מיוחדת ומסביבי ישבו חברותי לספסל הלימודים. צעיף שגולגל לכדור הושם בפי בשעה שהזקנה התכופפה וחתכה את קצה הדגדגן. כאב חד פילח את גופי, מעין אקסטזה שאחריה הזקנה המשיכה לחתוך את השפתיים הקטנות. לאחר סיום החיתוך, תפרה הזקנה את החתך לאחר שוודאה שנשאר פתח קטן לניקוז השתן. גלגלה מספר סדינים וקשרה אותם סביב רגלי כדי שהפצע יחלים.

אז החלה החגיגה האמיתית. כל הנשים צהלו ושמחו ואילו אני נותרתי בכאבי עוד ימים ארוכים. לא יכולתי ללכת, רק לקרטע כמו ציפור פצועה. כל פעם שהשתנתי סבלתי מכאבים איומים. באחד הימים התמתחתי לעבר החלון כדי לראות מטוס חולף והפצע נפתח ודימם. אמי טיפלה בי בעזרת משחות ודיאטת-אורז. אחותי בת החמש היתה הבאה בתור, רק שאצלה המילה השאירה פגיעה בלתי הפיכה. הפתח שהותירו היה צר מידי ובכל מחזור שני היא הגיעה לבית החולים על מנת שינקזו את קרישי-הדם, שלא הצליחו לעבור מבעד לחריץ הצר.

בלילה שלפני החתונה, מוצגת הכלה בפני נשות משפחת הבעל כדי שיבדקו אם איבר מינה סגור כחוק. אחת מהנשים הללו פותחת את הפתח הסגור בעזרת הבוהן, ללא משככי-כאבים. למחרת, נאלצת הנערה לקיים יחסי-מין עם בעלה הטרי, לפני שהגליד הפצע. איבר המין של הגבר חופר ופותח את המקום המדמם כל פעם מחדש. למזלי הצלחתי להתחמק מהמעמד המשפיל הזה, בת שבע עשרה נסעתי לארצות הברית ובת עשרים נישאתי לרופא אמריקאי.

קרובות משפחתי שעברו את הסירוס, הפכו לצמחים פסיביים שכל קיומן מסתכם בזה שחיו. קרובותי איבדו את שמחת החיים, את אופיין וקיבלו על עצמן כל גזירה. אני עדיין מסוגלת לאונן, אבל הייתי רוצה להרגיש מה זה".